

LIETUVIŲ KATALIKŲ
MOKSLO AKADEMIJOS PERSPEKTYVOS:
TELKIANČIS CENTRAS AR MEMORIALAS?

PAULIUS SUBAČIUS

Toks įprastas vaizdas Lietuvių katalikų mokslo akademijos auditorijoje: visi pabirai pasklidę, paskutinė eilė pilna, o priekyje – tuščia. Gal galima aiškinti, kad žmonės pagal Evangeliją renkasi, žino, kad paskutiniai bus pirmi geresniame pasaulyje. Tačiau toks bandymas užimti visą erdvę, nesibadyti alkūnėmis, nesiburti ir šiukštu neiti priekin regimas visoje Lietuvos katalikiškoje aplinkoje. Gal mes tuo turime džiaugtis, gal čia žmogaus laisvumo, nepriklausomumo požymis? O gal vis dėlto – tam tikro asocialumo, nenorėjimo susitelkti, vienytis ženklas. Tai klausimas, į kurį neturiu atsakymo, bet, tiesą pasakius, jis mane gana dažnai kankina.

Irena Vaišvilaitė pateikė nuostabią keturių mūsų organizacijos pavadinimo žodžių pabrėžimo analizę, pasiginčijome, kurio iš tų žodžių dabar reikia ar nereikia. Taip, prieškariu buvo labiau *katalikų*, išėivijoje – *lietuvų*, tai istorija, prie kurios nebegrįšiu. Pasvarstysiu tik apie trečiąjį laikotarpį, kuris nežinia, ar baigėsi, bet labai norėčiau, kad baigtųsi. Tai buvo žodžio *akademija* laikotarpis. Jo metu bandyta gauti tam tikrą satisfakciją – esą Lietuvoje buvo sovietų akademija, okupantų ateistų, o dabar čia bus Katalikų Akademija, kitokia, tikra akademija. Daliai žmonių tapti LKMA akademikais buvo tarsi atlyginimas už skriaudą, nes jų dėl kokių nors priežasčių nepakvietė į aną, sovietinę akademiją. Patys išrinktieji čia niekuo dėti, juos už akių pasiūlė, pristatė kandidatais, bet tokios revanšistinės savimonės požymių tikrai būta.

Kiti, priešingai, didžiavosi priklausą abiejoms akademijoms. Visus tuos 20 metų iš šalies žvelgiant matėsi, kad kai kuriems atrodė kur kas garbingiau ir naudingiau būti Lietuvos mokslų akademijos nariais. Tokiu atveju dėl priklausymo LKMA tepasakytume tiek – neblogai, jei prie pavardės galima prirašyti ir dar ką nors – ilgiausią titulų seką, kaip kad daroma *Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje*. Gal ne mažiausios reikšmės turėjo tai, kad iki pernai metų LMA nariams buvo mokama, o LKMA pati prašė jai aukoti –

net ir iki dabartinių didesnių nario mokesčių, kuriuos įvedėme dėl bėdinės būklės ir kurių mokėtojų yra apie 7% visų sąrašinių akademijos narių. Gauti ir duoti – tai visai kita nusiteikimo kryptis.

Šiame seminare kalbame apie Bavarijos Katalikų akademijos patirties perėmimą, tačiau lietuviams, matyt, ne kokia kita, o Prancūzijos akademija dar ilgai išliks paradigmintis pavyzdys. Kitaip tariant, labiau orientuojamasi į valstybės pripažintą orių pensininkų susirinkimą su auksiniais mokslinių ar ideologinių nuopelnų antpečiais. Tokios asociacijos artimiausiu laiku nepavyks išvengti, nes net apie kokią *Nacionalinę mokslievių akademiją* – televizinį projektą – kalbama taip, lyg tie vaikai būtų jaunieji žilagalvių pagerbtųjų klonai.

Taigi iš LKMA antraštės belieka svarstyti ketvirtasis žodis – *mokslo*. Ypač jei norime pereiti į kitą veikseną negu ligšiolinė. Pabandyčiau paaiškinti, kodėl. Ir kaip tą žodį suprantu. Pradžiai – trumpas intarpas. Kaip žinote, šis seminaras yra už ES struktūrinių fondų lėšas vykdomo projekto dalis. Projektas skirtas Akademijos veiklos stiprinimui, iš jo turime lėšų šiuolaikiškam LKMA pristatymui – filmui, skaidrių komplektui, lankstukui lietuvių ir anglų kalba. Kai darai tokį dalyką, privalai labai paprastai ir trumpai pasakyti kas esi, kuo kaip organizacija skiriesi nuo kitų. Medijų specialistai, kurie rengia medžiagą, sako: „Mes tai darome plačiajai visuomenei, tai sugalvokite, kaip jūs galite apie save pasakyti keliais žodžiais, kad žmonės suprastų“. Klausimas, kuris nuolat iškyla, dėl kurio kyla painiava, tai skirtumas tarp formų *mokslų akademija* (LMA) ir *mokslo akademija* (LKMA). Jei *gu mokslo*, tai koks tas vienas mokslas? Tarėmės Centro valdybos rate, kaip ir kodėl svarbu paaiškinti tą *mokslo*.

Nėra katalikų *mokslų*, katalikai, kurie yra iš įvairių mokslų, čia susiburia dėl katalikų *mokslo*. Jis galėtų ir turėtų būti interpretuojamas vizijoje, kurios prasingumu ir realumu bandysiu jus įtikinti. Svarbiausi, mano galva, yra du akcentai. Pradėsiu nuo paprastesnio: jeigu čia, LKMA, imamasi intelektinės veiklos, tai pirmiausia ji turi būti labai kokybiška. Šiaip ar taip, *mokslo* pasaulyje – juk sakoma ne *mokslų pasaulis*, bet *mokslo pasaulis* – iškilūs žmonės vieni kitus akimirksniu atpažįsta, ypač tie, kurie yra rūpestingi ir įžvalgūs. Mes negalime kelti vienas kitam reikalavimo, kad mokslo laipsnį turintis ar neturintis, bet tyrimus atliekantis, universitete ar kolegijoje dėstantis, institute dirbantis katalikas būtų išskirtinai talentingas. Krikščioniška tapatybė, tikėjimas nėra talento, genialumo „licencija“. Bet, mano supratimu, atsižvelgdami į pasaulėžiūrą ir deklaruotas etines nuostatas, galime vieni iš kitų griežčiau reikalauti sąžiningumo, pirmiausia, aka-

deminio sąžiningumo, kruopštumo, savo kompetencijos ribų suvokimo ir paisymo. Šie bruožai reiškiasi labai konkrečiais ir paprastais sprendimais, pavyzdžiui, kokį tekstą galime apsiimti recenzuoti ir kokio negalime, kada išnašos yra sudėtos ir patikrintos, o kada į jas numota ranka.

Mano galva, baisiausia, kai apie LKMA arba apie katalikus mokslininkus kalbama tokiais žodžiais: „Ai, tai ten tie, kurių kitur nepriėmė, kurie kitur nepritapo, ten tokia nevykusių pseudomokslininkų prieglauda“. O tokia nuostata Lietuvoje buvo platinama. Žinoma, visada galima atremti: „Taip kalba priešai, ateistai, komunistai, gal iš anos akademijos...“ Tačiau verta prisiminti liaudišką posakį: „Būkime biedni, bet teisingi“. Mūsų aplinkoje ištis per tą praėjusį dvidešimtmetį radosi ar dėjosi „įdomių dalykų“ – ir niekdarystės, ir tuščiakalbystės, ir labai žemo lygio rašinių, ir falsifikato, ir net plagiatu. Pavyzdžiui, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis* formaliai visada turėjo rimtą redkolegiją, visada buvo recenzuojamas, nes tokie reikalavimai ir bendra tvarka. Tačiau kai siūlomi tekstai buvo parencenzuoti taip, kaip tai daroma Vakarų pasaulyje, ištis anonimiškai, ieškant geriausių ekspertų ir paisant jų vertinimų, *Metraštis* tris kartus suplonėjo... Taip nutiko ne dėl lėšų stokos, toli gražu. Tokia yra tikrovė, ji lėmė ir Centro valdybos siūlymus riboti medžiagos tematiką, nes tikrai neturime kritinės masės kvalifikuotų žmonių užsiimti visais mokslais. Taip, čia yra medikų, čia yra matematikų, čia yra inžinierių, bet nėra rato, galinčio vertinti medicinos darbus, matematikos darbus ir t. t. Taip, gal akademikas Bronius Grigelionis ar akademikas Giedrius Uždavinys gali bet kokį matematikos ar medicinos veikalą įvertinti, bet neužtenka vieno žmogaus, kad normaliai vyktų akademinė ekspertizė. Kas kita – mokslo populiarinimas, viešojo sklaida.

Apsispręsta, kad LKMA akademinė veikla neturi veržti anapus humanitarinių ir socialinių sričių, nes tik jose dabar turime kritinę mokslininkų masę, galime surinkti ekspertų ratą. Ir čia reikia paisyti ne to, kas kokiame nors įstatyme parašyta, bet kaip mes patys jaučiamės. Dėl to buvo priimtas sprendimas kurti LKMA Humanitarinių tyrimų institutą. Paprastai saktant, taip formalizuota tradicija, kuri nuosekliai susiklostė. Vyskupas Jonas Boruta, buvęs pirmininkas, ne tik sėkmingai plėtojo šią veiklą, bet ir ugdė mokinius, kurie dabar ją tęsia, to tikrai nevalia išbarstyti. Paprastai įsivaizduojant, Akademija ir prie jos prišlietas institutas yra „pastogė“ tokiems tyrimams, ypač jei ji patogesnė nei kitos. Tai proga susibūrusiems keliems mokslininkams veikti, jei tai yra finansiškai ar organizaciškai parankiau, lengviau paduoti paraiškas, todėl, kad universitete jų nelabai supranta, ne-

labai nori plėtoti tam tikros temos, neteikia pagalbos, bet nurašo didelius „administravimo“ procentus. Antai Bažnyčios istorija nėra labai „mylima“ institucijose, kurios užsiima istoriniais tyrimais. Vysk. Borutos autoriteto dėka buvo tam tikras placdarmas Vilniaus universitete atkovotas, bet kreivi žvilgsniai vis tiek nepranyko. Kiek organizacine prasme yra patogiau per nevalstybinę instituciją teikti projektus, tiek to grynojo mokslo – tiriamųjų darbų – ir galėtų, turėtų LKMA išlikti.

Daug svarbesnis yra kitas su žodžiu *mokslas* susijęs aspektas, kita *mokslo* reikšmė. Pirminis šio žodžio „užkodavimas“ LKMA pavadinime – *katalikų mokslas* – krikščioniška mintis arba Bažnyčios mokymas: nuo vysk. Kazimiero Paltaroko *Katekizmo* (truputį juokauju) iki Vatikano II Susirinkimo dokumentų ir enciklikų supratimo, pažinimo, taikymo, diegimo; tam tikrais atvejais ir to mokslo plėtimo, kai iškyla kontroversijų, kai reikia derinti evangelinį žodį su šiandienos iššūkiais, Bažnyčios tradiciją ir dabartį. LKMA turi tai kiek įmanydama daryti ir tada, kai kas nors prašo pagalbos, mūsų ekspertizės, ir tada, kai patiems atrodo, kad reikia reaguoti, viešai ar kitais būdais pasakyti, perteikti krikščionišką požiūrį.

Pirmiausia patiems būtina nuolat į tą mokslą gilintis. O įsigilinus – jį liudyti net dramatiškose, kritinėse situacijose. Šiame seminare ne kartą buvo pastebėta, kad mes, katalikai, dažnai pasigriebiame kokią temą, įsikabiname į ją ir kovojame, kovojame, kovojame. O atsitraukti, paklausti, ar tikrai tai svarbiausia tema iš lauko, kuriame veikiame, kažkaip pristinga nuovokos. Ar tikrai tik pagal tas keturias penkias nuolat keliamas temas (dirbtinis apvaisinimas, girtuoklystė, homoseksualių santykių propaganda...) atpažinsi kataliką? Ar tikrai, jeigu apginsime tuos kelis punktus Seime, tai Bažnyčioje, visuomenėje viskas bus gerai?

Irena Vaišvilaitė su Vygantu Malinausku seminare polemizavo apie prokreaciją. Gal galima dar drastiškiau paklausti: ar toks didelis dėmesys jai nėra skiriamas todėl, kad Lietuvoje žmonės nelabai linkę aukoti sekmadieniais bažnyčioje bendruomenės reikalams. Pagrindiniai dvasininkijos išsilaikymo ir bažnyčių išlaikymo šaltiniai – krikštas, laidotuvės ir santuoka. Marksisto žvilgsniu, dėmesys prokreacijai sutampa su Bažnyčios ekonominiu pagrindu. Žinoma, su ironija kalbu, bet paskaičius internetinius komentarus būtų aišku, kiek daug taip galvojančių.

Jeigu atsigręšime į negimusios gyvybės apsaugos sritį, kurioje bene labiausiai bioetikos klausimai diskutuojami, kurioje LKMA narių medikų nemažai veikia, tikrai, įdirbis yra rimtas, niekas jo negali paneigti. Bet pasikalbėjus su gydytojais, kuriuos pažįstu kaip gerus, atsakingus, rūpestin-

gus, ypač dėstytojus, iškyla visai kitos šiandienos medicinos problemos. Ir vargu ar tik Lietuvos kontekste. Jie sako, kad žmogus niekam neberūpi. Sako, kad vis daugiau studentų ateina į Medicinos fakultetą žmonių nekęsdami, visiškai nenusiteikę dėl žmogaus aukotis, rizikuoti. O ir kintanti teisinė aplinka prisideda. Profesionalai medikai, medikų dinastijų nariai vieni kitus persergi: „Nepasiduok impulsui, jei pamatysi gatvėje žmogų gulintį, nepulk žiūrėti pulso, nes liksi kaltas; jeigu čia nedirbi, tavęs kaip greitosios pagalbos darbuotojo neiškvietė arba esi kitos srities specialistas, nepulk gaivinti, o tai paskui dar kompensaciją turėsi mokėti“. Kai pirmą kartą apie tokius persergėjimus išgirdau, pusę nakties galvojau: kas tai yra, ką su tuo galima daryti? Lietuvos visuomenėje apie tai iki šiol nėra svarstoma. JAV nuolat diskutuojama, kaip neleisti įsisiautėti draudimo advokatams (arba tiems, kurie po dešimtmečių kelia išpučiamas pedofilijos bylas). Žinoma, pati atsakomybės prieš pacientą mintis nėra savaime ydinga, bet jos realūs padariniai tradicinį pasitikėjimą gydytojais ir kunigais praradusioje visuomenėje dažnai yra tragiški. Taigi žmogiškoji dimensija medicinoje, etikos klausimai, pagarba žmogui ir jo orumo paisymas iškyla kur kas fundamentaliau, nei žvelgiant tik siauru pradėtos gyvybės apsaugos ar nepagydomai sergančiųjų deramos globos aspektu. Kai keli gydytojai ratu apeina mirštantį, koridoriuje sukniubusį žmogų, nes čia ne jų skyrius, kyla mintis apie būtinybę išsiveržti iš įprastų katalikiškų kovų rato.

Dar viena minėtina kontroversija – tautiškumas. Ar dažnai tarp katalikų intelektualų svarstoma, kad tautybė yra Dievo dovana. Suvokiame tautybę kaip savo išskirtinę teisę, privilegiją; kurdami valstybės reklamos strategiją vis ginčijamės, kaip čia mums parodyti, kokie esame saviti. Tačiau kas gi mums tą savitumą davė? Jei priimtume jį kaip Aukščiausiojo duotą, tai ir mūsų santykis su kitais, tiek piliečiais, tiek imigrantais, taptų kitoks. Juk kiekvienas jų irgi turi dovaną – dovaną būti ar jaustis lenku, afganistaniečiu, čekėnu...

Ar tarp katalikų intelektualų drįstama atvirai klausti ir kalbėti apie trečiąją minties kelią svarstant vadinamąją žydų temą? Nerijus Šepetys neseniai Izraelyje dalyvavo kelių dienų debatuose su žydų organizacijomis, kurios bando įtikinti visą pasaulį mūsų įsitraukimu į žydžudystę kaip nacionaline dėme ir tautine klaida. Tačiau lietuvių reakcija tiek į XX a. istoriją, tiek į mūsų dienų kai kurių žydų veikėjų pasisakymus yra arba politikorektiška pačia blogiausia prasme, arba akla ir primityvi gynyba. Ir tik labai retai rodosi pastangų vis dėlto kalbėti ir kalbėtis iš esmės, paisyti visų aspektų, atsižvelgti į niuansus, matyti teisingumą ir neteisingumą, skirti pasiaukoji-

mą, naivumą, kvailumą ir nusikaltimus visose pusėse. Prieš kurį laiką *Aidu* leidykla išleido *Laišką bičiuliui žydui*, buvo dar vienas kitas tekstas, bet rimtesnės publikacijos šia tema katalikiškoje terpėje rodosi retai. O klausimas neprarado aktualumo – tęsiasi kontroversijos dėl restitucijos, dėl pilietybės, tad išmintingos katalikiškos pozicijos stoka yra skaudi.

Dar viena sritis, kai, mano galva, kreipiame dėmesį tik į pavienes temas nepajėgdami kritiškai vertinti visumos – švietimas. Ar greta nekokybiškų tikybos pamokų, darvinizmo pėdsakų mokant biologijos, apie ką dažniausiai padejuojame, nėra rimtesnių klausimų? Kokia išvis yra Lietuvos švietimo sistema? Kaip apskritai katalikai galėtų vertinti a.a. prof. Meilės Lukšienės švietimo reformą ir tai, kas buvo po jos, tautinės, pilietinės, dialogo mokyklos koncepciją, tarptautinį bakalaureatą... Ar vysk. Igno Masalskio Apšvieta, kuria pradėtas neelitarinis švietimas Lietuvoje, vėliau plėtotas vysk. Motiejaus Valančiaus, ta mūsų pati giliausia ir autentiškiausia tradicija yra tęsiama? Ar demokratinis švietimas iš tiesų reiškia, kad jeigu visi mokomi skaityti ir rašyti, tai paskui visi turi būti gimnazistais, studentais, net doktorantais ir daktarais, kaip a. a. Rolandas Pavilionis svajojo? Ginčijamės dėl mokymo turinio segmentų (čia nekatalikiška, čia antikrikščioniška), o mokyklos struktūra ir ugdymo strategija – kokia? Ar ji atitinka Dievo valstybės švietimo viziją? Ar nėra taip, kad mes pasitenkiname šūkiiais, esą turi būti tautiška, dvasinga mokykla, bet ignoruojame pagarbą žmogui, žmogaus orumui? Kas iš tiesų vyksta, kai mokiniai nekenčia mokytojų, mokytojai – mokinių, mokykloje karo visų prieš visus būklė. Gal tai verta didesnio susirūpinimo nei tikybos pamokų statusas, kuris visai gerai teisiškai sutvarkytas.

Kaip filologas ir istorikas noriu paminėti dar dvi potemes, kurias svarstant atsiskleidžia katalikų intelektualų laikysenos vidiniai prieštaravimai, dėl kurių LKMA narių nuomonė labiausiai išsiskiria. Akademijoje radikaliai nesutampa požiūriai Žemutinės pilies atstatymo ir lietuvių kalbos būklės bei norminimo klausimu. Oponuojama dėl pavardžių rašybos, bendrinės kalbos statuso, siūlymų, ar reikia ir nuo ko reikia ginti lietuvių kalbą. Pavyzdžiui, ar svetimžodžiai yra gerai, ar blogai? Tie, kurie sako, kad blogai, nepaaiškina, kaip mes be tų svetimžodžių galime įvardyti krikščioniškus dalykus. Sakyčiau, kad dėl šių tikrai labai svarbių ir aštrių klausimų, kurie atskleidžia visuomenės savimonės plyšius, LKMA tarsi nusistovėjo paliaubos. Vieni, žinodami, kad lietuvių kalbos gynėjams kritika labai skausminga, patyli, kiti, matydami, kad vargiai įtikins kuriančius „Valdovų rūmų griovimo fondą“, irgi nedaug tekalba.

Gal būtų geriau, jei peržengtume šį tylos slenkstį, jei pradėtume ginčytis iki paraudonavimo, užuot bumbėję už nugaros suokalbiškai susimirkčiodami atsidalijusiuose bendraminčių būreliuose? Juk net pačioje LKMA kartais vienas kitam papriekaištaujama, esą pakvietė kalbėti, įtraukė žmogų iš priešingos stovyklos. O juk minėti klausimai nėra neutralūs krikščioniškos tapatybės, katalikų *mokslo* požiūriu. Ar pajėgiame juos rimtai aptarti būtent iš krikščioniškų pozicijų, o gal argumentuojame tik „skonio sprendimais“, reiškiamo kultūrinės simpatijas ir antipatijas?

Bent keli seminaro dalyviai užsiminė apie *mokslo ir tikėjimo* temą, kurią aptariant išėivijoje LKMA gan aktyviai dalyvavo. Ne vienas įvairaus formato forumas buvo mūsų inicijuotas ir per pastaruosius 20 metų. Akademijos žmonės ėjo į Vilniaus universiteto profesorių klubą, kai jie svarsė, kaip mokslas dera su tikėjimu. Šiais metais Seime vėl buvo diskusija, LKMA iš pradžių kvietė ją drauge organizuoti siūlydami antraštę „Kūrėjas ir mokslas“. Paskui pasirodė, kad Seimo komitetai daro, kaip jiems atrodo patogiau, iš partnerių kitos organizacijos buvo išbrauktos, pavadinimas pasikeitė, bet buvome pasižadėję kalbėti, todėl dalyvavo pirmasis po LKMA atkūrimo Lietuvoje pirmininkas akademikas Uždavinys ir aš. Ta konferencija paliko patį slogiausią įspūdį. Kiek joje buvo katalikiškos apologetikos, tai ji buvo ne Seimo, ne Akademijos lygio, o 1947 m. kultūros namų lygio, kai atvažiaavusiam bolševikų propagandistui ėmus aiškinti, esą visi ašarojantys paveikslai suklastoti, kas nors drąsesnis atsistodavo ir puldavo ginti Bažnyčią ir autentiškus stebuklus.

Pranešėjų geranoriškumu neabejoju, tačiau ko vertas pasakojimas apie įžymius fizikus, kurie atrado tą ir aną, gavo tokią ir anokią premiją, o, pasirodo, buvo praktikuojantys krikščionys. Argi čia svarstymai apie mokslo ir tikėjimo santykį? Ar šiuolaikinių atradimų ir krikščioniškos antropologijos konfliktą išsprendžia ilgas sąrašas vaikščiojusių į bažnyčią ar sinagogą genijų, tarp kurių ypač pabrėžiamas Albertas Einšteinas? Taigi ir čia žioji atsakingo intelektualinio veikimo niša. LKMA turi prisiimti atsakomybę diskusijas apie mokslą ir tikėjimą pakelti į deramą lygį. Jei klausinama, ar žmogus atsirado iš beždžionės, tai ir atsakymas nebus labai gudrus. Bažnyčios Magisteriumas, pateikdamas aiškinimus, kaip evoliucijos teorija dera su kreacionizmo doktrina, parodė tokių temų atsakingo ir solidaus nagrinėjimo pavyzdį.

Iš šios perspektyvos raginčiau pamąstyti, kokios temos ar kokios disciplinos – tai ypač aktualu dėstytojams – yra *nesusiję* su krikščionišku mokslu. Atsakymo prielaidos glūdi sąmoningumo ugdymo sampratoje. Ar akade-

minėje aplinkoje – universitete, kolegijoje – keliame jauniems žmonėms prasmės klausimą – ko tu čia atėjai, kaip supranti gyvenimo tikslą, pašaukimą, ar apskritai galvoji apie pašaukimą. Kam tokie dalykai aktualesni – fizikams, filologams, teologams? Lygiai visiems aktualu, nes jeigu ne, tai ką veikiamo auditorijose, kodėl laikomi egzaminai. O jei taip, tai kad ir kokioje srityje dirbtų, dėstyto katalikas akademikas, jis apie tai kalba su studentais.

Tačiau ar iš tiesų kalbame, jei net čia, LKMA būstinėje, retai teprabylame apie *katalikų mokslą*, apie Bažnyčios mokymą. Ką jau ten platesnėje erdvėje, sekuliaraus universiteto auditorijose. Tiesiai pasakius – bijome. Bijome būti apkaltinti akademinių normų laužymu, etikos pažeidimais, agitacija, prozelitizmu ar dar kuo nors. Turiu galvoje ne asmeninę kurio nors asmens savijautą, bet sociopsichologinę būklę. Esame su ta situacija kažkaip susitaikę. Drįsčiau sakyti, kad susitaikymą iliustruoja net ir išimtys – ryžtingas veikimas, pareiškimai siauromis temomis, nes jie labiau panašūs į partizaninius išpuolius, o ne ramų, drąsų, solidų krikščioniškos pozicijos teigimą. Minėjau LKMA medikų priešinimąsi apvaisinimui mėgintuvėlyje. Edukologai nuolat kalba apie vertybes, cituoja Antaną Maceiną, Stasį Šalkauskį. Vis dėlto daugumą savo akademinės veiklos sričių laikome – ar apsimetame laiką – pasaulėžiūriškai neutraliomis. Tik nuolat keldami pamatinius prasmės, pašaukimo klausimus išeisime iš šio užburto rato, ir krikščioniška antropologija lems mūsų akademinę laikyseną.

Ko bijome dar? Bijome, vengiame ekscentriško krikščionio. (Vėl bandau apibendrinti, todėl nederėtų priimti šių pastabų kaip skirtų kažkam asmeniškai.) O juk aukštosios mokyklos dėstytojas, kuris nėra bent truputėlį ekscentriškas, be galo nuobodus, nepatrauklus. Apskritai akademinė veikla užsiimti – ekscentriška. Vis dėlto mūsų aplinkoje tvyro pageidavimas, kad visi sėdėtų gražiai, tvarkingai, kaip klaughtuose. Toks esą išorinis kataliko požymis. Ne, neturime lygiuotis į miesto merą, kuris fotografuojasi nuogu pilvu ant motociklo įsitikinęs, kad pagerins savo įvaizdį. Akademinė ekscentrika, žinoma, kitokia, tačiau „pilkoji rikiuotė“ irgi nėra joks idealas ar tai, iš ko turėtume mėginti atpažinti kataliką.

Baigti norėčiau dar kartą trumpai grįždamas prie pirmųjų žodžių: *Lietuvių katalikų* mokslo akademija. *Lietuvių* ar *Lietuvos*? Tai painiojama ne rečiau, nei *mokslo* ir *mokslų*. Yra manančių, kad dabartinė forma išreiškia nemodernų ir nekorektišką požiūrį. Būčiau už tai, kad jos nekeistume, bet suteiktume žodžiui šiek tiek kitokį turinį nei išėivijoje, suteiktume labiau pilietinę, nei etnolingvistinę reikšmę. Turime aiškiai pasakyti, kad esame

atviri visiems Lietuvos mokslininkams krikščionims, kad lenkų iš LKMA tikrai niekas neišvis, mažą to, niekas neklaus, ar yra ir koks yra įrašas pase. Kita vertus, kiekvienam turime drąsiai pasakyti – gal su tavo paties tapatybe ne viskas gerai, jei gyvendamas Lietuvoje bijai žodžio *lietuvių*, kad ir kokios tautybės būtumei.

Kur kas sudėtingiau dėl antrojo žodžio – *katalikų*. Principinis klausimas, kurį kėlė išrinkti dabartinės Centro valdybos nariai, buvo įstatų keitimo klausimas. Galiojantys LKMA įstatai yra išėivijos įstatų klonas, jame daug dalykų, kurie prasilenkia su dabartine Akademijos ir visuomenės būkle. Vargu ar tebėra aktuali keturių hierarchinių pakopų narystės struktūra, nors tikrųjų narių ir pagalbinių perskyra visiškai atitinka ES standartus. Ypač neadekvatu akademiniam lygmenyje, kuriame mes veikiame, palikti anapus akademijos kitus krikščionis. Mūsų kultūrinė ir religinė atmintis byloja, kad vienintelė laisva *akademija*, kuri čia veikė okupacijos metais, buvo neformalus krikščionių intelektualų, bene keturių konfesijų, susibūrimas Naujajam Testamentui redaguoti. Jie būrėsi savo pačių iniciatyva, net ne Bažnyčios nurodymu, idant imtųsi labai svarbaus krikščioniško akademinio darbo – parengti naują lietuvišką visiems priimtina Evangelijų redakciją. Tai buvo vienas sąžiningiausių, kartu akademiškai rimčiausių dalykų sovietų laikais. Šios veiklos pėdsakai išliko ne vien popieriniu pavidalu. Prieš kurį laiką teko per vieną renginį su sekmininkais prie stalo susėsti. Pokalbyje kažkas dėl kažko pradėjo katalikams priekaištauti, kliaučių ieškoti, o sekmininkų vyskupas Rimantas Kupstys ir sako: „Nusiraminkit, mes su šiais žmonėmis Naujajį Testamentą redagavome, todėl nesvarbu, kas ten ką šneka, kaktom badosi“... Žodžiu, tikros brolystės patyrimai turi ypatingos vertės ir juos reikia visokeriopai puoselėti.

Po konsultacijų su teisininkais nei įstatų, nei pavadinimo keisti neraginu – pirmiausia, dėl praktinių priežasčių. O ir kitų konfesijų brolių, kurių keletas čia nuolat lankosi, pavadinimas nepykdo. Kur kas svarbiau, kad elgtumėmės ir mąstytume kaip krikščionys, veiktume kaip krikščionys ir sektume civilizuotų krikščionių pavyzdžiu, kurį mums – už tai esame be galo dėkingi – šiame seminare parodė Bavarijos Katalikų akademijos vadovai.

Parengta pagal pasisakymo diskusijoje garso įrašą

